

Essay

In vertrouwen ontdekken

De kracht van cultuureducatie in
het speciaal onderwijs

Alexandra Flohr

**Waarom praat ze niet..?! Wat doet ze?
Waar is ze gebleven? Whajoooo zo hoog?
Hij gaat vallen. Misschien is het een ballerina.
Of een superheld... kijk uit een Ssssslang...!**

Hoe stoer deze bovenbouwers ook zijn, als ik het maar overtuigend dans en uitspeel kan het lint voor hen van alles zijn. Het lint wordt die slang. Dan ineens weer een touw om overheen te springen of onderdoor te limboën. Een mooie sjaal of riem.

Op hun associaties transformeer ik met het object mee. Ademloos kijken ze ook naar de doos waar telkens iets anders uitkomt. De reacties zijn vaak heerlijk ongefilterd én, voor een kunstdocent die het kan horen, waardevol om het creatief vermogen mee te verdiepen.

Alexandra Flohr

Dansmaker en -docent Speciaal Onderwijs (SO)

Inleiding

Als kunstbeoefening en cultuureducatie bijdragen aan de creativiteitsontwikkeling van een kind, hoe werkt dit dan in het speciaal onderwijs? Bij leerlingen met een ontwikkelings- en leerstoornis? En hoe maken we dit waardevoller en zichtbaarder?

Ik ben dansmaker, - docent en trainer in verschillende clusters van het speciaal onderwijs. Voor Creatief Vermogen Utrecht in het partnerschap van Cultuuronderwijs Utrecht met de Rafael, school voor ZML (zeer moeilijk lerende) kinderen. Mijn missie is inclusieve cultuureducatie te bevorderen, toegankelijk voor iedereen. Ik doe dit met dans en creativiteit als universele taal.

Werken in het speciaal onderwijs greep me gelijk. De diversiteit aan kinderen en hun creatieve en communicatieve ingangen. De aandachtige en kundige benadering door de leerkrachten, met humor en gezonde zelfspot. En mijn eigen creativiteit die door deze kinderen telkens aangewakkerd wordt.

Ik hoop jou als lezer en vakgenoot de waarde, kracht en mogelijkheden van kunstonderwijs in het speciaal onderwijs mee te laten beleven. De praktijkvoorbeelden, met name vanuit mijn ervaring op de cluster 3 school voor zeer moeilijk lerende kinderen, geven een inkijkje in het creatief proces.

Je zou kunnen stellen dat elke vorm van onderwijs speciaal is, uitgaande van maatwerk voor leerlingen met verschillende onderwijsbehoeftes.

- ◊ Het SO in Nederland
- ◻ Verbeelding?!
- Het creatief proces in het SO
- ◊ Conclusie

○ Het speciaal onderwijs in Nederland

Regulier onderwijs werd in 2014 met wisselend succes 'passend onderwijs', veel scholen voor speciaal onderwijs werden ZML (zeer moeilijk lerend) of zorgonderwijs. Zowel in het 'passend onderwijs' op reguliere scholen als in het speciaal onderwijs zijn extra klassenassistenten en ambulante begeleiders (AB'ers) werkzaam die kinderen extra ondersteuning en begeleiding bieden. Er zijn verschillende clusters voor de specifieke groepen leerlingen in Nederland met hun eigen organisaties voor belangenbehartiging. In het kader vind je hiervan een overzicht. Naast de clusters in het SO staat het SBO beschreven, het speciaal basisonderwijs.

Cluster 1

Onder cluster 1 valt het onderwijs voor kinderen met een visuele beperking. De belangen van het cluster 1 onderwijs worden vertegenwoordigd door de instellingen Bartiméus en Visio.

Cluster 2

Onder cluster 2 vallen scholen voor dove en slechthorende kinderen, kinderen met ernstige spraak/taalmoeilijkheden en kinderen met een stoornis in het autistisch spectrum waarbij de focus ligt op communicatie. De belangen van het cluster 2 onderwijs worden behartigd door een landelijke clustervereniging: Siméa.

Cluster 3

Onder cluster 3 vallen de scholen voor zeer moeilijk lerende kinderen, scholen voor leerlingen met lichamelijke én/of verstandelijke beperkingen, langdurig zieke kinderen en scholen voor leerlingen met epilepsie. De landelijke belangenvereniging van cluster 3 onderwijs is het Landelijk expertisecentrum speciaal onderwijs (LESCO).

Cluster 4

Onder cluster 4 vallen scholen voor zeer moeilijk opvoedbare kinderen, kinderen met psychiatrische stoornissen of ernstige gedragsproblemen, langdurige zieke kinderen zonder een lichamelijke beperking en scholen die verbonden zijn aan pedagogische instituten. De belangen van het cluster 4 onderwijs worden behartigd door is het Landelijk expertisecentrum speciaal onderwijs (LESCO).

Speciaal basisonderwijs

Speciaal basisonderwijs (SBO) behoort niet tot het speciaal onderwijs. Het SBO werkt met dezelfde kerndoelen als het regulier basisonderwijs maar de leerlingen hebben meer tijd (tot 14 jaar). Het SBO werkt met kleinere groepen dan het PO en heeft meer begeleiding vanwege moeilijkheden met leren, de sociale thuissituatie of gedrag. De samenwerkingsverbanden passend onderwijs beslissen over toelating tot de scholen voor SBO. De scholen voor speciaal basisonderwijs hebben zich verenigd in het SBO Werkverband.

De ZML leerlingen: een voorbeeld uit het schoolteam

Binnen Creatief Vermogen Utrecht werken we met de negen stralen van De Diamant van creatief vermogen. De straal 'creatief proces doorgronden' is een van de fundamenteën van het partnerschap met ZML de Raafael. Op een studiedag opende ik met deze quote: *"Ik heb het nog nooit gedaan dus ik denk dat ik het wel kan"*. Was getekend: Pippi Langkous.

Het leverde geglimlach op, maar er was ook een leerkracht die zei: "Dat is nou juist het probleem met onze leerlingen. Van iets nieuws kunnen ze zich geen voorstelling maken. Dus is het te spannend en gaan ze het niet doen".

Met een knipoog zeggen sommige leerkrachten "inmiddels zelf ook een beetje autistisch te kunnen reageren" op nieuwe dingen en experimenten. Want kenmerkend voor kinderen in het speciaal

onderwijs en met name in het autistisch spectrum (ASS) is dat zij baat hebben bij structuur en voorspelbaarheid. Logisch dat leerkrachten soms huiverig of terughoudend zijn hiervan af te wijken. Met een kunstles en docent die ze niet kennen. Zij kennen hun leerlingen immers als geen ander.

Het is onze taak om deze leerlingen het vertrouwen te geven om ze stap voor stap nieuwe dingen te laten ervaren.

Om hun grenzen te leren verleggen en zo steeds een stukje meer te ontdekken over zichzelf en de wereld om zich heen. Om kinderen te helpen telkens weer over de eigen schaduw heen te stappen, hun wereldbeeld vergroten zonder dat je precies weet hoe het proces gaat. Daar is cultuuronderwijs, werken aan creativiteit in al zijn artistieke verschijningen, de ultieme manier voor.

- ◊ Het SO in Nederland
- ◻ Verbeelding?!
- Het creatief proces in het SO
- ◊ Conclusie

Verbeelding?!

Verbeelding - het vermogen om je kennis, ervaringen en gevoelens uit te drukken in (voor jou) nieuwe, persoonlijke en concrete vormen - is één van de manieren waarop je betekenis kunt geven aan jezelf, anderen en de wereld om je heen. Verbeelding is een vaardigheid die je kunt ontwikkelen door te oefenen.

In het onderzoek Speciaal verbeeld (2018-2019 van Dorsten, Zernitz) wordt onderzocht hoe het verbeeldend vermogen zich ontwikkelt bij de leerlingen uit het speciaal onderwijs en hoe cultuuronderwijs bij kan dragen aan deze ontwikkeling. Hun conclusie dat de ontwikkeling atypisch verloopt, dat kunstvakdocenten een essentiële rol hebben en leerkrachten anders leren kijken naar hun leerlingen, was een bevestiging van wat ik in de praktijk ervaar. De leerkracht in het eerdere voorbeeld benoemt de moeilijkheid voor zijn leerlingen, "om zich iets te kunnen voorstellen".

Creatief Vermogen Utrecht - "Stralen van de Diamant"

Bij kinderen in het speciaal onderwijs is verbeelding in overvloed aanwezig, mits het aansluit op hun eigen belevingswereld. **Een voorbeeld uit mijn praktijk:**

“De helikopter vliegt hoog en laaaaag. Hoog en laaaag.”

Aansluiten bij belevingswereld bij een kind met PDD NOS.

Een kind met PDD NOS had een fascinatie: helikopters. Kinderen met PDD NOS (autistisch spectrum) zitten soms extreem in hun eigen wereld door een bepaalde fascinatie of routine. Lichaamstaal, inleving, sociale interactie en abstractie zijn heel lastig. Vaak is de fascinatie of focus zo sterk dat alles in dat teken staat. Verbeelding is er echter wel in overvloed mits het aansluit op die eigen belevingswereld en hun specifieke typische verbeeldingskracht. Verbinding met het kind kreeg ik bijvoorbeeld door het woord helikopter duidelijk te herhalen (oogcontact!) in mijn instructie:

“De **helikopter** vliegt hooooog en laaaaag. Hoog en laaaag”. De derde les is het woord helikopter veranderd in: “**We** vliegen hoog en laag, kijk eens naar mijn **armen!** Heb jij ook **armen?** De **helikopter** vliegt nu doodstil...zonder geluid landt hij op de grond.”

Meer fysieke acties, allemaal vanuit beleving. Door de eigen focuswoorden in te zetten konden we de focus verleggen van verbeelding naar beweging.

Ook voor cultuureducatie geldt weer: op maat aanbieden voor maximaal rendement is essentieel.

Het creatief proces in het speciaal onderwijs

Wetenschapsjournalist Mark Mieras beschrijft creativiteit als een manier om “iets nieuws te ervaren, iets nieuws in jezelf aan te boren en er iets nieuws mee scheppen”. Hij stelt dat het broodnodig is voor het brein van iedereen, jong en oud. Omdat kinderen nog de meeste plasticiteit hebben om nieuwe verbindingen te kunnen maken zal dit ook gelden voor kinderen met een ontwikkel- of leerstoornis. Ook voor cultuureducatie geldt weer: op maat aanbieden voor maximaal rendement is essentieel.

Uitgangspunten in het Speciaal Onderwijs gekoppeld aan het CVU model van het creatief proces.

Alles wat jij als kunstspecialist gaat doen is nieuw. En bij herhaling worden nieuwe dingen herkenbaar, voor ontwikkeling vatbaar en verschuift het proces van persoonlijke naar individuele creativiteit. In het speciaal onderwijs verschilt het per leerstroom welke vorm(-en) van creativiteit het beste past. Je grondhouding en communicatie zijn belangrijk.

Het is
prachtig
hoe je
ritmes kunt
horen met
andere
zintuigen
dan je oren.

Grondhouding. Wees de kunstspecialist, inspireer vanuit expertise.

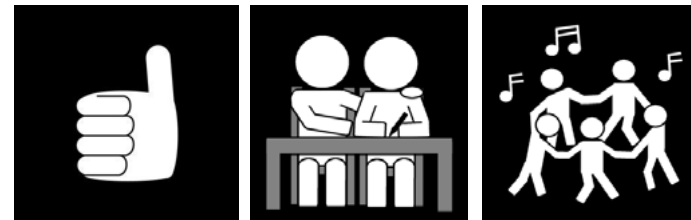
Leerkrachten benoemen regelmatig bij-effecten van kunstlessen. Een leerling die in deze activiteiten tot bloei kwam, voor het eerst sprak, samen ging werken, initiatief nam en motorische dingen liet zien terwijl hij dit in de klas nog niet toonde.

Onbetaalbaar natuurlijk. Blijf je er echter van bewust dat het juist die kunstzinnige ingang, beleving is die hen in vervoering, beweging en verbeelding brengt. Wel pleit ik er later in dit artikel voor om die 'bijvangst', de omliggende ontwikkelgebieden die geraakt worden door cultuureducatie, vast te leggen in het leerlingvolgsysteem. Want kunst is een waardevolle taal waarmee je grenzen kunt verleggen zonder te denken in beperkingen.

Totale communicatie.

Het spreekt voor zich dat leerlingen in alle clusters baat hebben bij visuele, korte instructies. Denk buiten de kaders. Het is prachtig hoe je ritmes kunt horen met andere zintuigen dan je oren. Gebaren zijn altijd handig. Leer en pas er een paar toe die relevant zijn voor jouw discipline of lesstructuur: begroetingen, opstekers (knap!) en samen of klaar, de volgende keer/week, helpen, oefenen.

Zie: [Nederlands Gebarencentrum](#)

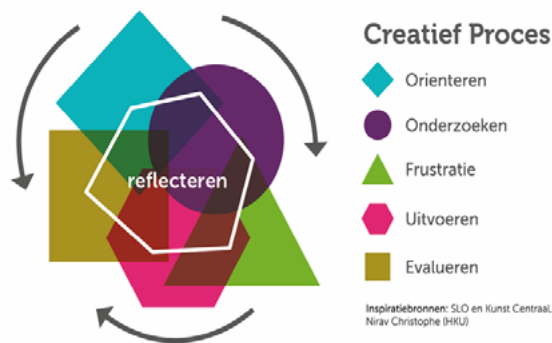

Pictogrammen / communicatie - Goed gedaan, Samenwerken, Dansen

- ◊ Het SO in Nederland
- ◻ Verbeelding?!
- Het creatief proces in het SO
- ◊ Conclusie

Figuur Creatieve kracht

Figuur Creatief proces

Kaders en improvisatie

Het creatief proces stimuleren met procesgerichte didactiek is voor mij vooral werken met kaders. En vanuit die kaders genoeg ruimte houden om te improviseren. Met deze kaders kun je van een platte opdracht een verdiepende maken door te onderzoeken, verbeelden, kiezen, vormgeven, weer uitproberen en telkens reflecteren.

Het speciaal onderwijs reikt mij die inspiratie telkens weer aan omdat ieder kind uniek leert en communiceert.

Het is verrassend en mooi hoe je eigen perceptie, je waarnemend vermogen in het werken met deze leerlingen, wordt aangescherpt. Wat je ontwikkelt als vakdocent in het speciaal onderwijs is dat je je lesopzet en inhoud aanpast op wat zich aandient. De instructie en het kader worden duidelijker, de opengelaten creatieve ruimte wordt groter. Hiermee kun je werken met bijna elke doelgroep. In die hoge mate van maatwerk en differentiatie zit voor mij de uitdaging.

- ◇ Het SO in Nederland
- Verbeelding?!
- Het creatief proces in het SO
- ◇ Conclusie

Daarnaast zijn er per fase van het creatieve proces (oriënteren, onderzoeken, frustratie, uitvoeren en evalueren) enkele uitgangspunten die behulpzaam zijn bij kunsteducatie in het speciaal onderwijs.

Neem
de tijd om
veiligheid
te creëren

Fase Oriëntatie Kom binnen, maak het je eigen!

Vooraf is het goed om de klas te zien of met de leerkracht de verwachtingen, wensen en uitdagingen af te stemmen, zeker als er een fysieke beperking speelt.

- **Kennismaken.** Neem de tijd om veiligheid te creëren, iedereen te zien/horen.
- **Samenwerken.** Maak afspraken over hoe je wilt werken. Ideeën delen, complimenten en tips geven, luisteren naar de ander, idee aanvullen.
- **Structuur.** Ieder kind, maar zeker kinderen in het autistisch spectrum (ASS), hebben een duidelijke structuur nodig. Laat de stappen zien, leg duidelijke keuzes voor.
- **Omgevingsgerichtheid.** Geschikte werkruimte Een bekende schoolruimte als kunst-ruimte gebruiken is al een verandering. Denk dus aan een veilige opstelling qua zichtlijnen en zo min mogelijk overbodige prikkels.

Omgevingsgerichtheid naar de ander. Vertel hoe je je voelt. Sociaal-emotioneel is het verbaal uiten lastig, laat staan erop te reflecteren. Dit geldt ook voor inleving en empathie. Logisch bij een ontwikkelingsleeftijd van anderhalf tot vier jaar. Deze kinderen kunnen heel erg blijven hangen bij een voor hen indrukwekkende gebeurtenis en moeten dat verhaal ook kwijt. Geef het aandacht maar rond het ook duidelijk af.

Werk dicht
bij de belevingswereld
van het kind.

Fase Onderzoeken **Uitproberen.**

- **Toolbox.** Als kunstenaar put je uit je ervaring en sluit je flexibel aan op wat zich aandient. Zowel het 'eindproduct' als het proces en de interactie zijn waardevol. Wees je bewust van je doelstelling met de leerlingen.
- **Omgevingsgerichtheid.** Werk dicht bij de belevingswereld van het kind. Net als in het primair onderwijs wordt er vaak gewerkt met thema's die aansluiten op hun belevingswereld. Die thema's kunnen doorgevoerd worden in de kunst- en cultuurlessen voor een snellere koppeling met vakken en meer samenhang in de lesstof.
- **Structuur** Heb aandacht voor herkenbaar ordenen en structureren. Herhaling werkt bij alle kinderen goed maar is in het speciaal onderwijs essentieel. De eerste keer is het een hele spannende, nieuwe ervaring dus kies een veilige groepsopdracht. Uitnodigend genoeg om mee te doen, prikkelend genoeg om nieuwgierig te worden. Erna komt er steeds meer herkenning, creatieve ontwikkeling en eigenaarschap. De intrinsieke motivatie groeit: ze verheugen zich, gaan meer genieten en zelf doen.

'Wat zullen de anderen denken' is zelden een belemmerende gedachte.

Fase Frustratie **Ik weet het niet.**

Deze fase is heel bekend voor iedereen. Bij deze leerlingen is elk nieuw ding spannend en frustratie kan zich continu aandienen. Als je te grote stappen neemt kan dat frustratie of zelfs in-activatie teweeg brengen.

- **Creatief doen.** Iedere begeleidingsstijl om een kind te activeren en aan te sturen is anders. Een kind met het Syndroom van Down is vaak fysiek moeilijk (langere tijd) te activeren, een kind met autisme raakt gefrustreerd als de structuur, vaste plek, activiteit of tijdstip afwijkt. Maar uiteindelijk wil je dat gewoon doen: door verschillende dingen uit te proberen ontdekken ze steeds weer wat anders.
- **Creatief proces doorgronden.** Wees je bewust van het procesverschil tussen het leren van dagelijkse handelingen en vaardigheden en kunstzinnige. Die spreken elk iets anders aan. Je kerntaak als kunst aanbieder/- begeleider is geen pedagogische maar het stimuleren van het creatief vermogen van de leerling.

Er zijn verschillende ingangen om een kind te bereiken en te prikkelen deel te nemen aan het proces. Hoe je een kind uit de frustratie haalt is altijd maatwerk. Het er mogen laten zijn, even benoemen, of juist geen aandacht aan besteden en gewoon doorgaan. Voordeel is dat deze kinderen meestal niet gehinderd worden door abstracte ondermijnende gedachten of meningen. 'Wat zullen de anderen denken' is zelden een belemmerende gedachte.

Fase Uitvoeren Oogst, durf te kiezen!

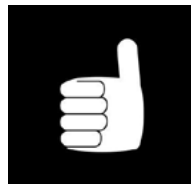
Deze fase van realisatie, het creëren en iets nieuws manifesteren kan heel lang op zich laten wachten.

- **Zelfaansturing.** Wees alert dat dit op individueel niveau een hele kleine, bijna onopvallende stap kan zijn. Als voorbeeld: een kind dat in een hoekje met prikkeldempende koptelefoon op heen en weer wiegt en dan af en toe nieuwgierig naar jou en de groep kijkt. De leerkracht zorgt voor veiligheid en nabijheid zodat dit kind erbij blijft. Er is dan sprake van zelfaansturing als hij/zij er uiteindelijk bij komt zitten omdat hij/zij het veilig en interessant genoeg vindt. Bij kunsteducatie gaat het vaak om iets nieuws scheppen op heel brede schaal. Iets durven, een oplossing bedenken of een beweging voor doen. Iets zeggen, überhaupt in de kring gaan staan. Laat je informeren door de door de leerkracht als je twijfelt over de wijze van aansluiting bij een kind.

Fase Evalueren *Klaar? Kijk en leer.*

In het speciaal onderwijs geldt: plaatje-praatje-daadje. Voor- en nadoen en dan stapje voor stapje uitbreiden. Met al je zintuigen. Het is vooral aan de leerkracht en kunstvakdocent om op te merken, benoemen en zichtbaar te maken wat je aan groei ziet. En leerlingen daarop te wijzen of uit te nodigen dat te verankeren. Het verankeren van succesmomenten zoals iets nieuws durven of talent ontdekken is voor hen net zo belangrijk als voor iedereen. Gebruik woord en gebaar (duim omhoog) of andere aansprekende visuele waarderingen (gebaar duim omhoog, waarderingen met kleur). Als iets klaar is, afgemaakt, is dat soms al een hele opsteker. Afronding van een activiteit of handeling is sowieso heel belangrijk voor het ordenen en het succes ervaren.

Visuele waardering:
Goed gedaan.

- ◊ Het SO in Nederland
- Verbeelding?!
- Het creatief proces in het SO
- ◇ Conclusie

Verschillen en overeenkomsten in uitvoer van kunsteducatie in het PO en SO.

	Overeenkomsten	Regulier PO	SO
Productgericht werken	Concreet resultaat.	Samenwerken, conceptueel, talig, concentratie. Hoge mate van zelfstandigheid.	Kort en bondig, voor- en nadoen, concrete thema's. Alles is begeleid.
Procesgericht/aansturing	Individueel creatief proces doorlopen.	Veel verbale instructies, open vragen, abstractie. Verdieping vanuit eigen initiatief en ontwikkeling leerling. Grote stappen en sprongen (vooruit of terug) mogelijk.	Korte verbale en visuele instructie, plaatje-praatje-daadje. Veel herhaling en herkenning, kleine stapjes. Geen abstractie.
Groepsdynamiek	Positief klimaat en samenwerking stimuleren.	Grote groepen, groepsaansturing, open vragen. Reflectie op jezelf en elkaar, groepsbewustzijn/ -druk.	Kleine groepen, meer individueel maatwerk. Ongefilterde uitspraken, mindere mate van groepsbewustzijn.
Leerkracht houding	Positieve, stimulerende, niet-oordelende basis-houding. Kleine successen zien, benoemen, vieren.	Eigenaarschap, ambitie en commitment afgestemd op eigen voorkeur en groep.	Essentiele actieve verantwoordelijkheid en begeleiding afgestemd op doelgroep. Totale begeleidingsstijl (verbaal, non-verbaal).
Randvoorwaarden	Goede voorbereiding (ruimte, tijd, materiaal, context).	Creatief vuurtje aansteken, hoge mate van zelfstandigheid vragen.	Prikkelarme ruimtes, herkenbare structuur, aansluitingsniveau, voorbereiden op activiteit. Meer tijd nemen per fase om te laten begrijpen wat er gebeurt.

- ◊ Het SO in Nederland
- ◻ Verbeelding?!
- Het creatief proces in het SO
- ◊ **Conclusie**

○ Conclusie

Terug naar mijn beginvraag

'Als kunstbeoefening en cultuureducatie bijdragen aan de creativiteitsontwikkeling van een kind, hoe werkt dit dan in het speciaal onderwijs? Bij leerlingen met een ontwikkelings- en leerstoornis? En hoe maken we dit waardevoller en zichtbaarder?'

De praktijk leert dat het voor een school waardevol is om kunstspecialisten van buitenaf te halen. Vertrouwen komt echter alleen met scholing en (een goede) ervaring. Maatwerk en aansluiten op deze kinderen luistert nauw en vraagt een bepaalde sensitiviteit. Gelukkig zie je in de kunstvakopleidingen de laatste jaren steeds meer aandacht voor inclusie in de vorm van inclusieve stages en afstudeerprojecten.

Toetsen en cito-scores maken niet duidelijk wat deze leerlingen allemaal kunnen of waar hun talent of kansen zouden kunnen liggen. Het kan waardevol zijn om op landelijk niveau de kerndoelen Kunstzinnige Oriëntatie net zo zwaar te laten wegen en te toetsen als andere (cognitieve) kerndoelen. Zo krijgen deze leerlingen ook een bredere vorm van leren aangereikt. En ontstaan er wellicht meer of andere mogelijkheden om zichzelf te ontplooien en hun talenten in beeld te brengen. Het begint natuurlijk met de visie van de school: het serieus opnemen en werk maken van kunst en cultuur in het curriculum.

- ◇ Het SO in Nederland
- Verbeelding?!
- Het creatief proces in het SO
- ◇ **Conclusie**

Wellicht kunnen we in ons netwerk en met goede voorbeelden uit het land een Diamantslijper Speciaal Onderwijs maken, met bijbehorend (eenvoudig!) leerlingvolgsysteem. Een waarin de koppeling zou worden beschreven van de invloed van cultuureducatie met cognitieve en de affectieve ontwikkelgebieden.

Ik hoop dat dit essay je inspireert tot meer en passende cultuureducatie in het speciaal onderwijs en kennisdeling daarover. Zodat nog meer kinderen in vertrouwen hun talenten en mogelijkheden mogen gaan ontdekken.

Alexandra Flohr

Inspiratie

Dit essay gaat over de waarde en plek van kunsteducatie IN het speciaal onderwijs. Echter, daarbuiten moeten deze leerlingen - net als iedereen- zich ook verder kunnen ontwikkelen in kunst en cultuur.

Ik pleit er dus ook voor de lijn door te trekken naar het meer toegankelijk maken van buitenschoolse cultuurbeoefening. Zodat talentontwikkeling verder kan gaan en de kansen en toegang voor iedereen gelijk zijn.

Laat je inspireren door deze voorbeelden en rolmodellen!

[I Am Redo](#)

[Theater Totaal](#)

[Theaterwerkplaats Tiuri](#)

[Misiconi](#)

[Holland-dance](#)

[LKCA](#)

[Stichting Onbeperkt Genieten](#)